

Mossèn Jean Ginoux (1904-1966), rector de Dorres (Cerdanya), una trajectòria resistent (1940-1944)

La trajectòria de mossèn Jean Ginoux¹ s'insereix en una de les pàgines de la història de la Cerdanya durant la Segona Guerra Mundial. Capellà (*aumonier*) del balneari i sanatori cerdà de les Escaldes² fou també rector de les parròquies de Dorres i de Vilanova de les Escaldes.³

Mossèn Ginoux jugà, com a *passeur* i agent de serveis d'informació, un paper destacat en xarxes de resistència. Aquesta comunicació té com a objectiu de fer reviure la figura de Jean Ginoux, gràcies, en gran part, al fons dipositat a l'Arxiu departamental dels Pirineus Orientals (ADPO)⁴ pels hereus d'Iseult Marcadet⁵ (1917-2009), assistent social (el 1949) al balneari de les Escaldes; fou, després de 1945 la confident de Ginoux i arrellegà una valuosa documentació relativa, principalment, a la seva actuació durant la Segona Guerra Mundial. Procurà obtenir testimonis de persones pròximes de Jean Ginoux, Paul Corazzi, Jacques Ruffié i dels frares d'Angostrina.⁶

Orígens familiars i carrera

Jean, Émile Ginoux va néixer el 24 de maig de 1904 a Beaucaire (Gard). Era el fill d'un dependent de comerç Louis, Jean Ginoux i d'Alphonsine, Louis Tavés. El 1904 tenien, respectivament, 54 i 23 anys. Tenia problemes de salut, ja que al moment de fer el seu servei militar, el 1924, es va beneficiar d'una exempció. L'arxiu diocesà de Nimes no diu res dels seus estudis sigui al seminari sigui al petit seminari i al seminari diocesà. Va rebre, però, l'ordenació del bisbe de Nimes el 28 de juny de 1930. En aquest moment patia d'una tuberculosi pulmonar.

Per aquest motiu vingué al centre helioclímic del balneari de les Escaldes per tal de curar aquesta malaltia. S'aprofità la seva estada

Andreu Balent,
historiador i professor
d'història i geografia
al liceu Jean Lurçat a
Perpinyà

Mossèn Ginoux rector
de Dorres i de Vilanova
de les Escaldes
(Arxiu Departamental
dels Pirineus Orientals,
Perpinyà, sèria J, fons
Iseult Marcadet,
reproducció Andreu
Balent)

per tal d'assegurar la càrrega d'*aumonier* (capellà) d'aquest establiment. El bisbe de Nimes, Alès i Uzès posà mossèn Ginoux a la disposició del seu col·lega, el bisbe d'Elna i Perpinyà. D'aquesta manera mossèn Ginoux esdevingué, el 9 de desembre de 1930, rector de Dorres, poble a prop de les Escaldes. Fins a la seva mort, encara que posat a la disposició de la diòcesi d'Elna Perpinyà, no deixà mai de pertànyer a la diòcesi de Nimes, Alès i Uzès. Curat de la seva tuberculosi es quedà a la Cerdanya. El 1940 fou també encarregat de la rectoria de Vilanova de les Escaldes, municipi en el terme del qual estava ubicat el balneari i el sanatori. El 19 de febrer de 1962, el bisbe d'Elna i Perpinyà el va designar com a capellà degà de la Cerdanya francesa.⁷

Morí el 19 de febrer de 1966 a Vilanova de les Escaldes. El seu enterro⁸ i, després la cerimònia d'homenatge solemne (febrer de 1968)⁹ a la qual, a més dels seus feligresos, participaren molts resistents vinguts a cops de molt lluny, van ser uns actes cabdals que puntualitzaren el paper que va jugar durant els anys 1940-1945. Però, aleshores, moltes de les seves activitats eren encara poc conegudes.

D'antuvi podem assenyalar que mossèn Ginoux tingué molta influència sobre els seus feligresos, els de Dorres més particularment, i també sobre uns empleats del sanatori de les Escaldes. El seu carisma li va permetre aglutinar gent al seu voltant durant la lluita clandestina.

De 1936 a 1940

Se sap poca cosa de la seva actuació durant la Guerra Civil Espanyola. No sabem res, tampoc, del seu pensament i de les seves opinions polítiques. Va ajudar refugiats republicans al moment de la Retirada (febrer de 1939).

Sabem que durant la Guerra Civil (1936-1939), mossèn Ginoux es contactà amb preveres de la Cerdanya espanyola refugiats a la Cerdanya francesa i els va ajudar. Poster fou en aquestes circumstàncies que conegué mossèn Joan Domenech¹⁰(1902-1984) oriünd de Ger.

Per la seva actuació durant la primera part de la Segona Guerra Mundial (3 de setembre de 1939 – 22 de juny de 1940) sabem gràcies a una nota de Paul Corazzi,¹¹ una persona amb la qual mantingué contactes durant la clandestinitat, que malgrat la seva reforma al moment del servei militar, fou voluntari el 1939 quan començà la Segona Guerra Mundial. Tingué una afectació oficial el 2 de febrer de 1940, en "posició civil", al *Bureau d'études pyrénéennes*, entitat que camuflava l'activitat del *2e bureau* (serveis secrets de l'exèrcit).¹² Fou encarregat de la vigilància de la frontera a la Cerdanya i a Andorra. Cal dir que a l'inici de la guerra s'havia, de manera espontània, posat a la disposició del lloctinent André Noizet, cap del post del servei de *renseignements* (SR) de l'exèrcit encarregat de l'antena Cerdanya – Andorra. Malgrat el seu estat de salut havia manifestat el seu desig de ser mobilitzat a l'exèrcit. Però el lloctinent Noizet havia entès que Ginoux era un bon coneixedor de la zona fronterera de la Cerdanya i de la gent que hi vivia de cada banda de la ratlla. Li va ser atorgada pel cap de 16a divisió militar de Montpeller una habilitació per tal de vigilar les correspondències telefòniques i telegràfiques per al conjunt del departament dels Pirineus Orientals.¹³

Treballà doncs pel SR. Donà a l'estat major francès informacions precises sobre les forces armades espanyoles, el seu efectiu i el seu dispositiu. Assenyala a Noizet els "elements antifrancesos" que podien actuar a la zona i els vigilà. En un informe del 30 de juliol de 1945, Noizet assenyala que, malgrat l'armistici (22 de juny de 1940), Ginoux continuà la seva feina. De fet, quedà en contacte amb el SR de l'exèrcit d'armistici encapçalat pel comandant Paul Paillole (1905-2002) mitjançant la "cobertura" dels *Travaux ruraux* que camuflava la seva activitat. De fet, encara que lligat a l'exèrcit reduït que l'armistici havia concedit a Vichy els serveis encapçalats per Paillole foren un nucli de resistència antialemanya, encara que, al principi, antigaulista i anticomunista.¹⁴

Monument commemoratiu de la resistència i de mossèn Ginoux a Dorres (foto Andreu Balent)

Mossèn Jean Ginoux, resistent a la Cerdanya

- A l'inici (1940-1941), amb l'SR de l'exèrcit d'armistici

El 3 d'abril de 1941, Jean Ginoux va ser oficialment habilitat pel control de les converses telefòniques i dels telegrams per al conjunt del departament dels Pirineus Orientals. Per la seva feina de vigilància Ginoux utilitzà els serveis de republicans espanyols refugiats a la Cerdanya francesa o a Andorra. També aprofità dels seus contactes amistosos amb preveres de la Cerdanya espanyola, com ara mossèn Joan Domenech,¹⁵ rector de Puigcerdà, al seu retorn de l'exili a França i Suïssa durant la Guerra Civil.

Ginoux va aconseguir infiltrar el seminari de la Seu d'Urgell i el cercle pròxim del bisbe franquista de la Seu, monsenyor Iglesias Navarri.

- Al final (gener-agost de 1944), agent de la xarxa Vedette-Kayak

Si mossèn Ginoux estigué en contacte amb diverses xarxes resistents, en primer lloc amb Kléber (o *Travaux ruraux*), de l'exèrcit d'armistici encapçalats pel comandant Paul Paillole, cosa que s'entén perfectament, entrà en contacte amb altres xarxes franceses.

Sabem per una carta¹⁶ que Iseult Marcadet envià el 27 d'abril de 1973 a Gérard Cholvy, aleshores professor d'història contemporània de la Universitat de Montpeller III Paul Valéry,¹⁷ que Jean Ginoux va ser contactat per Noizet-Guillot (era probablement el Noizet que va afavorir el seu ingrés a l'SR de l'exèrcit al principi de 1940 i conegut com a *Namur*, el seu pseudònim de resistent) per tal de fer unes missions per una xarxa francesa poc documentada, Vedette-Kayak. Ginoux fou un dels agents d'aquesta xarxa del gener de 1944 fins a l'Alliberament (19 d'agost de 1944 per la Catalunya del Nord). Va ser la seva acció en el marc d'aquesta xarxa que justificà per part de les autoritats franceses, el 30 de desembre de 1947, la seva condecoració amb la creu de guerra amb estrella de plata. Paul Corazzi en un text escrit després de la guerra explica que Ginoux participà per aquesta xarxa en missions secretes en el territori espanyol.¹⁸

- Conviccions cristianes i compromís en favor dels jueus

El compromís cada vegada més fort a les files de la Resistència es pot explicar també per les seves conviccions cristianes, una fe sincera que va voler activa. En contacte amb Corazzi va preocupar-se del destí dels jueus perseguits pel règim nazi. Des d'aquesta perspectiva hom pot entendre perquè, el 1942, mossèn Ginoux va acabar amb les aleshores populars litúrgies de la Setmana Santa (edificació de monuments i ritual tradicional i simbòlic del *Mata Jueus*).¹⁹ En aquest moment ja estava assabentat dels efectes de la política antijueva del règim de Vichy. Mossèn Ginoux es va encarregar de jueus internats a Ribesaltes, els camuflà a la Cerdanya i, a uns quants d'ells, els va fer passar la frontera. Entre els jueus que van ser ajudats per Ginoux dels quals coneixem els noms s'esmenten: Robert Salomon, francès, que era comissari de policia abans la seva revocació del càrrec per Vichy; la senyora Salomon i la *petite Mira*; el senyor i la senyora Springer, belgues, respectivament aviador i infermera. Passaren la frontera sota el guiatge de mossèn Ginoux o de *frère Aimé*²⁰, del qual parlarem més endavant. Segons altres fonts, Ginoux va fer passar la frontera pel cementeri d'Enveig, la Torre d'en Gelbert fins a Puigcerdà²¹ el gran rabí de Brussel·les (febrer de 1942) i el rabí Mordoch, cap de la comunitat jueva de Perpinyà (1942).²²

Per al tema relatiu als jueus assenyalarem que Iseult Marcadet, en una carta que envià el 12 de febrer de 1993 a James Roger, un eclesiàstic,²³ explicava que Paul Corazzi –un catòlic convençut– li havia assenyalat que el bisbat no havia donat suport a l'acció de mossèn Ginoux a favor del pas de jueus a Espanya, "*l'abbé Capdé* [sic per "Capdet"], *par la suite vicaire général moins que tout autre*". Aquest testimoni és contrari al que explica l'historiador Jean Larrieu, que comentava l'acció de mossèn Capdet en relació amb la resistència, almenys pel que fa a l'ajuda als jueus.²⁴

- Mossèn Jean Ginoux, agent emèrit de les xarxes Mohrange i Akak

Jean Ginoux fou un dels més importants agents de les xarxes Morhange i Akak, a la Cerdanya. Molts foren els que, a la Cerdanya i al Capcir, *treballaren* per compte d'aquestes xarxes, la segona sobretot.

La primera va ser fundada a Tolosa el 1943 per Maurice Taillandier (1911-1944). Estava dins la continuïtat de l'acció dels *Travaux ruraux* del comandant Paillole i actuà sota la seva direcció quan ja s'havia refugiat a Alger. El duaner Andreu Parent, *Claude*, (1908-2001),²⁵ fou un dels agents cerdans de Morhange més coneguts; tenia contacte amb Ginoux. D'altra banda, Ginoux, sempre en relació amb aquesta xarxa, rebia persones que li enviava Paul Corazzi des de Perpinyà.

La segona, Akak,²⁶ era l'emanació de l'OSS.²⁷ Molts dels seus agents *treballaven* també amb Morhange i els *Travaux ruraux*. També agents d'aquestes xarxes tenien afiliacions a moviments de resistència (MUR, *Mouvements unis de resistance*) o tenien lligams –era el cas dels *espanyols*– amb el PSUC²⁸ o el PC francès clandestins. En el marc d'aquestes xarxes els resistents cerdans organitzaven el pas de persones de França a Espanya i també els correus amb informacions confidencials fins o des d'Alger.²⁹ Una de les vies emprades per aquestes xarxes duia fins al presbiteri de Dorres. Arrencava de Queragut (Donasà, alta vall

de l'Aude, departament de l'Ariège), on enllaçava amb agents que venien de Carcassona, Tolosa i, a cops, de Perpinyà.³⁰ Ginoux estava lligat al llenguadocià, futur professor de biologia i aleshores estudiant de medicina Jacques Ruffié (1921-2004).³¹

La feina d'Akak a la Cerdanya fou considerable, des del final de la primavera o de l'estiu de 1942. Portada sovint pels mateixos homes, es confongué amb la dels serveis de l'exèrcit d'armistici i actuà també en favor del pas de jueus a Espanya. En relació amb aquest aspecte

de l'acció de Mossèn Ginoux no es pot sempre saber si es va fer en el marc dels passos organitzats per Akak o en relació amb Paul Corazzi i d'altres,³² des de Perpinyà i Ribesaltes. Moltes de les persones de les quals s'encarregaven Ginoux i els seus amics anaven a parar al carrer Muntaner de Barcelona, el famós *consolat bis* [francès, de la França lliure³³] o als consolats dels Estats Units i del Regne Unit.

El carisma de Jean Ginoux facilità el compromís de feligresos o habitants de Dorres, Vilanova o Angostrina en favor de la Resistència i de les seves xarxes locals. Donem aquí una llista que no pretén l'exhaustivitat: Germà i Margarida Marty, propietaris d'una fonda i d'un restaurant a Dorres; Salvador Buscail, de Dorres, empleat al sanatori de les Escaldes; la doctora Chilina Ciosi, metge al sanatori de les Escaldes que més tard es casà amb Henri Frenay (1905-1988), un destacat dirigent de la Resistència, fundador del moviment Combat; d'altres membres del personal del sanatori Joan de Maury, de Vilanova. S'hi poden afegir uns eclesiàstics que sabé convèncer: el pare André Ricaut i *Fra Aimé* (Marcel, Célestin Gallon) de la congregació dels *Frères de la doctrine chrétienne* de la villa (torre) Roselande d'Angostrina; mossèn Jean Jacquopy, rector de la Tor de Querol, i mossèn Joan Domènech, rector de Puigcerdà, ja esmentat.

El 14 de novembre de 1942 –l'11 de novembre, les forces armades alemanyes havien ocupat la "zona lliure" de França– mossèn Ginoux va rebre els primers candidats al pas clandestí a Espanya, uns d'ells amb recomanació del lloctinent coronel Schumacher [Victor], cap regional de l'ORA³⁴. Aquest oficial li confià un quadern on anotava els noms de les persones que feia passar a Espanya en relació, també, amb Paul Corazzi. Per aquest motiu Ginoux entrà en contacte amb els serveis aliats a Ginebra i a Barcelona. Entre les persones que rebé a la seva rectoria de Dorres i que va fer passar a Espanya assenyalem militars desitjosos d'incorporar les forces franceses a l'Àfrica del Nord, com ara el lloctinent de Naurois, prevere i capellà de la congregació de les *Sœurs de la Compassion*; diplomàtics txecoslovacs amb recomanació de monsenyor Gerlier³⁵, arquebisbe de Lió.³⁶ També, durant l'hivern de 1943-1944, Ginoux camuflà al sanatori de les Escaldes sis aviadors canadencs que es va encarregar de fer passar a Espanya.³⁷

Església romànica Sant Joan Evangelista de Dorres de la que mossèn Ginoux era rector (foto Andreu Balent)

La *Siecherheitspolizei*³⁸ s'ensumava l'activitat clandestina de mossèn Ginoux. El 29 de març de 1943 arrestà *Frère Nectaire* (Jean Bruyère), de la *villa* Roselande d'Angostrina. Detingut, el prevere fou deportat a Dachau. El salvaren falsa documentació que li procurà Paul Corazzi amb el nom de Robert Darques [Darz]. Vichy inculpà mossèn Ginoux d'*atteinte à la sûreté de l'État*, però no sota la seva identitat veritable. Passà la mateixa cosa amb la *Sipo*, que investigà per tal d'arrestar i detenir mossèn Ginoux. La policia alemanya va recercar "Robert Darques" a les Escaldes d'Andorra (i no de Cerdanya).³⁹

Paul Corazzi assenyalà en una nota que mossèn Ginoux va fer passar a Espanya més de cinquanta persones, entre les quals un gran nombre que va acompanyar personalment a dintre del territori espanyol, fins a Puigcerdà, on mossèn Domenech, en la majoria dels casos, s'encarregava de trobar solucions per a la continuació del seus recorreguts fins a Barcelona. A cops els confiava els frares de la *villa* Roselande d'Angostrina al rector de la Tor de Querol, mossèn Jacoupy. Corazzi assenyalà que també Ginoux efectuà unes missions secretes a l'interior d'Espanya.⁴⁰

També mossèn Jean Ginoux va ser un agent "O" de la xarxa Vedette-Kayak, per la qual va donar del gener de 1944 fins a l'Alliberament informacions sobre els moviments de tropes al Pirineu oriental i sobre les obres de fortificacions a la frontera.⁴¹

L'Alliberament i la postguerra

• Mossèn Ginoux i l'alliberament a Dorres

Durant la guerra, Jean Ginoux es va afiliar al *Secours National*, organització creada el 1914 però recuperada per Vichy. Va ser un soci actiu a Dorres d'aquesta organització amb finalitats socials. Els que no sabien res del seu compromís en la lluita clandestina es pensaven que havia donat suport al règim encapçalat pel mariscal Pétain.

Així, el 28 de novembre de 1944, el nou consell municipal de Dorres constituït el 6 d'octubre de 1944 després de la dissolució del consistori en funcions sota el règim de Vichy ignorava del tot la seva activitat resistent. Aquesta nova assemblea, contestant a una circular de Camil Fourquet (1890-1965), president del Comitè Departamental d'Alliberament⁴² dels Pirineus Orientals, assenyalà Ginoux –del *Secours National* i delegat d'aquest organisme paraestatal– entre els que, a Dorres, consideraven com a suspects de *vichysme* o col·laboració.⁴³

Mossèn Ginoux no va ser més inquietat, ja que eren molts els que coneixien, a la Cerdanya, el seu compromís resistent.

• Vigilància de la frontera després de l'Alliberament per compte dels serveis secrets de l'exèrcit

Després de l'Alliberament, el lloctinent Noizet li demanà de treballar altra vegada per l'RS de l'exèrcit per tal vigilar les fronteres amb l'Espanya i Andorra, cosa que va fer fins al juliol de 1945. Els seus serveis es van avaluar de manera positiva pel valor "*de sa collaboration, en raison de son acuité d'observation et de son esprit objectif et pondéré*".⁴⁴

• Mossèn Ginoux encarregat de missió a Barcelona pel ministre del GPRF Henri Frenay (juny de 1945- gener de 1946)

Després de la guerra, mossèn Ginoux fou encarregat per Henri Frenay,⁴⁵ ministre de Presoners de Guerra, dels deportats i dels refugiats del Govern provisional de la República francesa, d'una missió a Barcelona "auprès de la colonie française". El ministre li atorgà per a aquesta tasca una ordre de missió⁴⁶ vàlida inicialment fins a la tardor de 1945 i que va prorrogar fins al 20 de gener de 1946. Les seves estades a l'Estat espanyol li valgueren uns atacs dels comunistes. En el setmanari del PCF, *Le Travailleur Catalan*, a la rúbrica local de les Escaldes, es publicà el març de 1946⁴⁷ un article titulat "Un peu de vérité" en el qual el redactor anònim feia al·lusió als recents viatges de Ginoux a Barcelona.

S'hi podia llegir: "(...) certaine personnalité des Escaldes rentrant d'un voyage en Espagne (on se demande par quels appuis ce personnage peut se permettre de tels voyages!) fait une propagande parmi les malades du sanatorium comme quoi le peuple espagnol est heureux et vit bien, qu'il ne faut pas croire les attaques contre Franco, que l'Espagne est un pays libre et non un régime fasciste, que contrairement aux dires de tous les démocrates, il n'y a que très peu d'Allemands en Espagne (...)". L'articulista continuava esmentant la recent execució de Cristino Garcias Grandas. Llegint aquest article, hom pot pensar que aquestes acusacions de postures profranquistes hagin estat afirmacions calumnioses dels comunistes locals. Hom pot, també, estranyar-se que un resistent eminent com mossèn Ginoux hagi pogut, fins a un cert punt, defensar el règim de Franco. Però aquestes acusacions polèmiques podien tenir algun fonament. Per aquest motiu, hem de tornar a considerar la seva trajectòria. Abans de la guerra res no indica que hagi trencat amb opcions conservadores que eren comunes del seu medi. Pocs eren aleshores els eclesiàstics amb una visió *progressista*. La democràcia cristiana francesa era poca cosa. La seva percepció de la Guerra Civil espanyola, des de la Cerdanya,⁴⁸ podia dur el rector de Dorres a tenir simpaties amb uns rebels que pretenien restablir la posició de la religió catòlica. A més, al principi de la seva acció resistent trobem els seus lligams amb els sectors antialemans de l'exèrcit d'armistici però al mateix temps favorables al mariscal Pétain i a les seves opcions conservadores.⁴⁹ Pensem que Ginoux era un capellà més clàssic i conformista que el seu company de resistència, mossèn Domenech, rector de Puigcerdà i de Guils, mal vist –i aviat perseguit– per les autoritats franquistes de Girona i del bisbe de la Seu d'Urgell, el franquista monsenyor Iglesias Navarri.

- Accions públiques i compromisos polítics i ideològics de mossèn Ginoux després de l'Alliberament i durant la guerra freda

Capella del centre helioteràpic de Les Escaldes (Cerdanya) custodiada per mossèn Ginoux (foto Andreu Balent)

Jean Ginoux fou a l'origen membre de l'estatut dels capellans (*aumoniers*) dels hospitals i sanatoris de França. Per aquest motiu ingressà, el febrer de 1955, a l'orde de la Salut Pública, com ho recordà el seu eminent company de la lluita clandestina, el Dr. Jacques Ruffié, en un article publicat al diari perpinyanès *L'Indépendant*.⁵⁰

Jean Ginoux acceptà una condecoració la de la *Croix de Guerre*. Però en rebutjà una de manera contundent, la *Médaille de la Résistance*. Si seguim una nota manuscrita d'Iseult Marcadet amb un comentari d'un mecanoscrit⁵¹ del Pare Ricaut (de la *villa* Roselande d'Angostrina), aquest i el seu amic perpinyanès Corazzi lamentaven el que consideraven "abusos" de la Resistència després de l'Alliberament, és a dir l'*epuració*. Agafava com a pretext que uns resistents autèntics no s'havien dessolidaritzat "de certaines exécutions hâtives faites au moment de la Libération" per no acceptar una condecoració que celebrava un esdeveniment del qual deploraven les conseqüències.⁵²

En el seu comentari, Iseult Marcadet indica que després de l'Alliberament, mossèn Ginoux ajudà "personnes en danger du fait de leur réputation de collaborateurs". Afegia que una d'elles, prevere, trobà un aixopluc al monestir de Poblet. El 1950, encara, va fer passar a Espanya un pintor "qui resta deux jours à son presbytère de Dorres et fit son portrait". El pare Ricaud, al qual era molt pròxim, es felicitava de la derrota de l'Alemanya nazi, però, el març 1946 pensava que "le communisme athée" s'havia tornat "l'ennemi n°1 de tout ce qui est humain". Mossèn Ginoux, actuant com ho assenyalen en els dos casos suara esmentats (i coneguts gràcies a la documentació arplegada per Iseult Marcadet), ensumà la nova conjuntura política internacional poc abans que comencés la guerra freda.⁵³

Políticament, Ginoux era pròxim a personalitats de l'MRP.⁵⁴ Mantingué correspondència⁵⁵ amb Alfred Coste-Floret,⁵⁶ diputat de l'MRP per l'Alta Garona, que el 3 de novembre de 1953 li proposava un contacte amb un dels màxims dirigents de l'MRP, Georges Bidault.⁵⁷ No li agradaven gaire les revelacions relatives a les accions clandestines durant la Segona Guerra Mundial. Les considerava prematures i una violació de secrets dels serveis d'informació. Per aquest motiu, envià l'estiu de 1954 unes *Questions écrites à M. le Ministre des affaires étrangères* on denunciava Hèctor Ramonatxo,⁵⁸ que havia publicat alguns records relatius a l'acció dels *passeurs* a la Cerdanya amb el títol *Ils ont franchi les Pyrénées*.⁵⁹

A tall de conclusió

Les exèquies de Jean Ginoux aplegaren molta gent. El bisbe Monsenyor Bellec hi fou present.⁶⁰ Dos anys més tard, el 19 febrer de 1968, s'inaugurà una làpida a la capella de Nostra Senyora de les Gràcies del sanatori de les Escaldes, també amb presència de molta gent. La làpida era obra de l'escultor Raaymakers.⁶¹ L'acte fou presidit per Paul Corazzi. Aquest havia fundat una *Association des Amis de Jean Ginoux*. Deixà un excel·lent record entre els cerdans, que apreciaren el seu sentit de l'humà i el seu tarannà bondadós. Sabé respectar i valorar les formes populars i locals de la religiositat catalana i cerdana (a l'excepció, ho hem vist, de les celebracions de la Setmana Santa al voltant del *monument*). Si hagués viscut més temps potser hagués estat gaurdonat, com el seu amic Corazzi, com a "just entre les nacions", per la seva acció en favor dels jueus perseguits pels nazis.

NOTES

1- Ja hem publicat una notícia biogràfica de mossèn Jean Ginoux: Andreu Balent “Ginoux Jean Émile (“Robert Darques” dans la clandestinité)” in Gérard Bonet, Andreu Balent, Étienne Frénay, Nicolas Marty, Michelle Ros (dir.), *Nouveau dictionnaire de biographies roussillonaises*, I 1, *Pouvoirs et société A-L*, Perpinyà, Publications de l’Olivier, 2011, 699 p. [p. 492-495].

2- Per la història del balneari, després també sanatori de les Escaldes, vegeu Jean-Marie Rosenstein, “Les Escaldes (Cerdanya). Histoire d’une station thermale et climatique”, *Terra Nostra*, 97 bis, Prades, 2000, 100 p. A la pàg. 90 es parla de mossèn Ginoux i de la seva activitat resistent.

3- Antic municipi de la Cerdanya francesa fusionat el 1972 amb el d’Angostrina.

4- ADPO, sèrie J no classificada, fons Iseult Marcadet.

5- Nascuda a Castelsarrasin (Tarn i Garona), es jubilà a Moissac (Tarn i Garona) després de la seva carrera a les Escaldes.

6- S’ha d’afegir als títols dels llibres i articles que el lector trobarà a les notes de peu de pàgina les obres següents, que també donen uns elements sobre l’acció de Jean Ginoux: Rosemay Bailey, *Love and war in the Pyrenees. A story of Courage, Fear and Hope*, Londres, Weinenfeld & Nicholson, 2008, 294 p. i Londres Phoenix, 2008, 340 p. (edició de butxaca) [p. 244, 246-248]; Jordi Pere Cerdà, *Cant alt, Autobiografia literària*, Barcelona, Curial edicions catalanes, 2008, 1988, 307 p. [p. 57]; Jordi Pere Cerdà, *Finestrals per un capvespre*, Perpinyà, Trabucaire, 2009, 247 p. [p. 132, p. 147]; Émilienne Eychenne, *Les portes de la liberté. Le franchissement clandestin de la frontière espagnole dans les Pyrénées-Orientales de 1939 à 1945*, Tolosa de Llenguadoc, Privat, 1985, 285 p. [p. 79]; Ramon Gual, Jean Larrieu, *Vichy, l’Occupation nazie et la Résistance catalane, 1939-1944*, II a, *Els alemanys fa (pas massa) temps*, 1996, Prada, Terra Nostra, 424 p. [p. 197, 198, 200, 221, 22]; Jean Larrieu, *Vichy, l’Occupation nazie et la Résistance catalane, 1939-1944*, I, *Chronologie des années noires*, Prada, Terra Nostra, 1994, 400 p. [p.120, 124, 146, 152, 162, 176].

7- Per la carrera eclesiàstica de Jean Ginoux, vegeu Arxiu diocesà del bisbat d’Elna-Perpinyà, cixa, parròquies de Dorres i Vilanova de les Escaldes, segles XIX i XX; arxiu diocesà del bisbat de Nimes Alès i Uzès (consulta a petició nostra per Raymond Huard (Nimes), professor emèrit d’història contemporània de la universitat de Montpellier III Paul Valéry. Nota de Raymond Huard, març de 2010).

8- Vegeu la relació a *L’Indépendant* (Perpinyà), el 2 de març de 1966, *Midi-Libre* (Montpeller, edició de Perpinyà), 3 de març de 1966, *Le Bulletin diocésain de Perpignan*, 5 de març de 1966, *La Croix des Pyrénées-Orientales*, 27 de febrer de 1966.

9- *L’Indépendant*, 27 de febrer de 1968.

10- Vegeu: Josep Clara, *Coneguem... Mossèn Joan Domenech un home de coratge i un capellà singular*, Puigcerdà, Ajuntament de Puigcerdà, 2002, 88 p.

11- Paul Corazzi (Marsella, 1910 - Perpinyà, 1995), que vivia a Perpinyà des de 1939, era un catòlic favorable a les dretes. Abans de la guerra milità a les molt dretanes *Croix de feu*. La seva implicació –a petició del prefecte vichysta dels Pirineus Orientals– en la gestió de la població jueva (la famosa comissió de *criblage* encarregada de la selecció d’individus, entre els quals criatures, destinats a tràgic destí) del camp de Ribesaltes (prop de Perpinyà) a l’estiu i a la tardor de 1942 el va concientitzar. Vivint una situació personal prou dramàtica va provar de salvar i exfiltrar jueus de Ribesaltes que era per aquests una primera etapa que els duria fins Auschwitz via Drancy prop de París. Després de la guerra l’acció de Corazzi en favor dels jueus perseguits justificà que les *Yad Vashem* el distingeixin (13 de desembre de 1989) com a “Just entre les nacions”.

A Ribesaltes, que esdevingué ofialment a partir de l’agost de 1942 el *Centre national de rassemblement des israélites* [estrangers], els jueus eren concentrats per tal de ser lliurats pel govern de Vichy als alemanys per tal de complir els acords firmats entre el Reich (el general SS Karl Oberg) i Vichy (el secretari general a la policia René Bousquet) que donaven el vist i plau al lliurament dels jueus estrangers de la zona lliure de França als alemanys que les hi aplicarien la “solució final”. Vegeu la biografia de Paul Corazzi per Gérard Bonet a: Gérard Bonet, Andreu Balent, Étienne Frénay, Nicolas Marty, Michelle Ros (dir.), *Nouveau dictionnaire de biographies roussillonaises*, I 1, *Pouvoirs et société A-L*, Perpinyà, Publications de l’Olivier, 2011, 699 p. [p. 290-292].

12- Nota, probablement de 1966, redactada per Paul Corazzi, familiar de Jean Ginoux (ADPO, J no classificat, fons Iseult Marcadet).

13- ADPO, J no classificat, fons Marcadet, habilitació firmada al nom del general comandant la divisió militar núm. 16 (Montpeller, 3 d’abril de 1941) en què s’autoritza Ginoux a vigilar les correspondències telefòniques i telegràfiques als Pirineus Orientals.

14- ADPO, J no classificat, fons Iseult Marcadet, atestació del lloctinent Noizet relativa a l'activitat de Ginoux durant la Segona Guerra Mundial, París, 30 de juliol de 1945.

15- Clara, 2002, *op. cit.*

16- *Ibidem*, carta de Gérard Cholvy, 5 de gener de 1972, carta d'Iseult Marcadet a Gérard Cholvy, 27 d'abril de 1973.

17- Avui professor emèrit de la mateixa universitat. Especialista d'història religiosa contemporània.

18- ADPO, J, fons Iseult Marcadet, notes biogràfiques redactades per Paul Corazzi (probablement el 1966) sobre l'activitat resistent de Jean Ginoux.

19- *Monuments i rituals associats de la Setmana Santa eren a Catalunya. A la Catalunya del Nord (diocèsi d'Elna-Perpinyà) van ser celebrats a molts pobles fins als anys 1950. Desaparagueren definitivament després de l'inici del concili Vaticà II.*

Avui dia es recuperen i restauren els *monuments* que no han estat destruïts. Es fa també la col·lecta de testimonis orals de gent que recorden aquestes celebracions avui dia oblidades i evacuades de la memòria col·lectiva.

Es coneix l'abandó d'aquestes litúrgies de la Setmana Santa a Dorres gràcies a les confidències d'antics feligresos de mossèn Ginoux (alguns eren encara criatures) fetes al Sr. Jean-Bernard Mathon, director del Centre de restauració i de conservació del patrimoni mobiliari del consell general dels Pirineus Orientals. Jean-Bernard Mathon ens va explicar tot això el 8 d'agost de 2009.

20- ADPO, J, fons Iseult Marcadet. Diverses cartes o atestacions expliquen aquests fets. La d'Henri Dunajewski, professor de dret a la universitat d'Aix-Marsella, a Iseult Marcadet (6 de setembre de 1983) parla de Robert Salomon, comissari principal de policia a Dakar; assenyalava que els esposos Springer anaren al Congo belga.

21- Un dels itineraris més utilitzats per mossèn Ginoux.

22- Bailey, 2008, *op. cit.*, p. 248.

23- Historiador. Treballava aleshores a la redacció d'un treball universitari (tesina?) en història contemporània (*Les relations entre l'Église catholique et l'État français de 1940 à 1944 à Toulouse et à Montauban*).

Vegeu: ADPO, J, fons Marcadet, carta de James Robert a Iseult Marcadet, París, 14 de gener de 1993 i resposta d'Iseult Marcadet, Moissac, 14 de febrer de 1993.

24- Jean Larrieu, "Les curés-passeurs des Pyrénées-Orientales, 1939-1945", *Bulletin du Centre de recherches sur les problèmes de la frontière*, 4, Universitat de Perpinyà, 1990, p. 29-33.

25- Nascut a Vilafranca de Conflent, mort a la Cabanassa. Durant la Segona Guerra Mundial, vivia a la Cabanassa.

26 La bibliografia sobre Akak és escassa i molt fragmentària. Vegeu: Lucien Maury, *La Résistance audoise, 1940-1944*, t. 2, Comité d'histoire de la Résistance du département de l'Aude, Quillan, Imprimerie nouvelle, 1980, 441p. [p. 17-33].

27- *Office of Strategic Services*. Fundada el 13 de juny de 1942 pel govern dels Estats Units fou l'agència dels serveis secrets (informació i acció) d'aquest país. El 1947 fou substituïda per la CIA (*Central Intelligence Agency*). L'OSS jugà un paper important durant la Segona Guerra Mundial.

28- *Partit socialista unificat de Catalunya*, fundat el 1936, partit dels comunistes estalinians a Catalunya.

29- Vegeu el nostre estudi sobre Josep Mas i Tió (Andreu Balent, "Josep Mas i Tió (1897-1946) i les xarxes polítiques transfrontereres del Ripollès a la Cerdanya (1934-1946)" in Òscar Jané i Queralt Soler (ed.) *Observar les fronteres, veure el món*, t. 2, Catarroja, editorial Afers, 2011, 350 p. [p. 271-286].

30- D'aquesta ciutat venien la majoria dels jueus que havien escapat a l'internament a Ribesaltes o que havien estat exfiltrats gràcies a Paul Corazzi. Però l'acció de Ginoux en favor dels jueus que venien del Rosselló s'ha de distingir de la seva tasca d'agent d'Akak o de Morhange.

31- Oriünd de Limoux (Aude), fou més tard (1991) membre de l'Acadèmia de ciències [francesa]. Durant la guerra fou un resistent d'Akak.

32- Com Joan Payrí (1900-1973), metge, director de l'hospital de Perpinyà, militant del partit socialista SFIO, resistent, agent de la xarxa Kléber de la *France Combattante*. Payrí tenia relacions amb el superior dels jesuïtes de Perpinyà. Aquest li demanà fer passar a Espanya dotze joves del seu orde quan el bisbe, monsenyor Bernard estava en contra prenent que no eren havia refusat de rebre aquests eclesiàstics a la seva diòcesi i per tant estava contrari a llur exfiltració a Espanya. Malgrat tot, Ginoux ho va fer per Palau de Cerdanya. (ADPO, J, fons Marcadet, text del Dr. Payrí, dictat en presència d'Iseult Marcadet, 1966, després de la mort de mossèn Ginoux). El bisbe tancava els ulls sobre les seves activitats resistents com també sobre la d'altres capellans com ara mossèn Bousquet, rector de Sant Llorenç de Cerdans.

33- De fet l'antena barcelonina de Creu Roja francesa que s'havia ajuntat a la França Lliure a través de l'acció d'un eclesiàstic oriünd de l'Aude, monsenyor Boyer-Mas, abans diplomàtic de Vichy a Madrid.

- 34- ORA, *Organisation de résistance de l'Armée*, constituïda per militars de l'exèrcit francès d'armistici ajuntats de manera més o meys tardana a les files de la Resistència. Molts d'ells s'hi incorporaren al final de 1942 o al principi de 1943, després de l'ocupació de la zona lliure.
- 35- Prelat conegut per les seves destacades preses de posició públiques en favor dels jueus perseguits per Vichy l'estiu de 1942.
- 36- ADPO, J, fons Iseult Marcadet. Pel que fa a mossèn de Naurois, vegeu la correspondència entre James Roger i Iseult Marcadet (gener i febrer de 1993).
- 37- Colonel Rémy, extracte de les seves *Histoires catalanes* publicades a *L'Indépendant* del 6 d'octubre de 1969.
- 38- *Sicherheitspolizei* (policia de seguretat), o *Sipo* és coneguda popularment com a *Gestapo*.
- 39- ADPO, J, fons Iseult Marcadet, diversos documents, entre els quals la relació de la carrera resistent de mossèn Ginoux per Paul Corazzi.
- 40- ADPO, J, fons Iseult Marcadet, relació de l'activitat resistent de Jean Ginoux (1966).
- 41- ADPO, J, fons Iseult Marcadet, atestació del capità Marcel Gerbore [*capitaine Victor*] relativa a la feina de Ginoux agent "0" de la xarxa Vedette-Kayak.
- 42- Els CDL, *comités départemental de Libération*, eren uns organismes formats, a l'Alliberament a cada departament per representants de les forces resistents. Els CDL havien d'ajudar els nous prefectes designats pel GPRF (Gouvernement provisoire de la République française). Substituïen els consells generals dels departaments abans de l'elecció d'aquestes assemblees. Als municipis, hi podia haver CLL (*comités locaux de Libération*) que actuaven en relació amb el CDL.
- 43- ADPO, 26 W 42, col·laboracionistes, correspondències del CDL i dels CLL dels Pirineus Orientals, 1944, carta del consell municipal de Dorres al president del CDL dels Pirineus Orientals, 28 de novembre de 1944.
- 44- ADPO, J, fons Iseult Marcadet.
- 45- L'espòs de la doctora Chilina Ciosi, del sanatori de les Escaldes. Vegeu més amunt. En el fons Marcadet trobem una carta de la Sra Ciosi-Frenay a Iseult Marcadet relativa a mossèn Ginoux (París, 5 d'octubre de 1966).
- 46- L'ordre de missió firmat (20 de juny de 1945) pel ministre Henri Frenay, amic de Ginoux, és una de les peces del fons Marcadet (ADPO, J).
- 47- Poc després de l'execució de Cristino Garcias Grandas, afusellat a Barcelona el 21 de febrer de 1946. Heroi de la Resistència a les Cevenes (departament del Gard), en el marc dels guerrillers de l'*Agrupación de guerrilleros españoles*, havia entrat clandestinament a Espanya per tal d'organitzar la lluita antifranquista. La seva execució provocà una gran emoció a França, fins al punt que el GPRF decidí tancar la frontera amb l'Espanya franquista (26 de febrer de 1944).
- 48- Recordem fets ben coneguts: les exaccions brutalment anticlericals dels *homes d'acció* de la FAI al poder a Puigcerdà i a major part de la Cerdanya espanyola entre el juliol de 1936 i l'abril de 1937.
- 49- El 1940, un gran resistent com Henri Frenay enfocava les coses de la mateixa manera. Recordem que Frenay, casat amb la doctora Chilina Ciosi i ministre del GPRF, fou, a l'Alliberament, un familiar de Ginoux.
- 50- *L'Indépendant*, 17 de febrer de 1955.
- 51- ADPO, J, fons Iseult Marcadet, carta del pare Ricaut a mossèn Ginoux, 25 de març de 1946.
- 52- ADPO, J, fons Iseult Marcadet, llarga carta del reverend Ricaut a mossèn Ginoux, 25 de març de 1946.
- 53- El 1947.
- 54- MRP: *Mouvement républicain populaire*. Fundat el 26 de novembre de 1944, fou el partit dels resistents demòcrates cristians. Fou amb el PCF i la SFIO un dels tres grans partits de la Quarta República, i després de l'inici de la guerra freda, un dels *components* de la *tercera força*, amb la SFIO, l'UDSR, els radicals i la dreta moderada, contrària als comunistes i als gaullistes del RPF (*Rassemblement du peuple français*). Sota la Cinquena República, després de l'elecció presidencial de 1965, integrà el Centre demòcrata, formació que fou a l'origen de la UDF.
- 55- ADPO, J, fons Iseult Marcadet, carta d'Alfred Coste-Floret a Jean Ginoux, 3 de novembre de 1953.
- 56- Alfred Coste-Floret (1911-1990), d'una nissaga de juristes i polítics de Montpeller, fou elegit diputat de l'Alta Garona el 1946, 1951 i 1956. Fou *maire* i conseller general de Banheras de Luchon (Alta Garona). El seu germà bessó, Paul Coste-Floret, fou diputat de l'MRP per l'Erau de 1945 a 1967. De 1947 a 1979 fou nou vegades ministre de la Quarta República. Fou membre del consell constitucional (1971-1979) i president de la Universitat de Montpeller I (1977-1979). Va ser *maire* de L'Amalou [Lamalou-les-Bains] (Erau) de 1953 a 1959 i, després, de Lodeva (Erau) (1959-1967).
- 57- Georges Bidault (1899-1983), democrat cristià, fou, abans de 1939, professor d'història. Resistent, fundador de l'MRP, fou diputat del Loire (1945-1962), vuit vegades ministre sota el GPRF i la Quarta República. Fou president del

GPRF (cap de l'estat) del 24 de juny de 1946 al 16 de desembre de 1946. Fou president del Consell (cap del govern) del 28 d'octubre de 1949 al 2 de juliol de 1950. Discrepà amb la política algeriana del general de Gaulle. Dissident, s'exilià de 1962 a 1968.

58- Hèctor Ramonatxo (1893-1982), fill de la Tor de Querol, pròxim del comandant Paillole, animador a la Catalunya del Nord de la xarxa *Les travaux ruraux* (vegeu més amunt), organitzador de passos clandestins principalment per la Cerdanya. Publicà el seu testimoni sobre la seva acció durant el període 1941-1944. Començà a fer-ho precisament amb les articles de *La Dépêche du Midi* (Tolosa de Llenguadoc) denunciats per Ginoux.

59- Més tard, el títol d'un llibre d'Hèctor Ramonatxo (1956).

60- *L'Indépendant*, 2 de març de 1966; *Midi Libre*, 3 de març de 1966; *La Croix des Pyrénées-Orientales*, 27 febrer de 1966.

61- Es tracta de Pierre Raaymakers, neerlandès establert des de 1948 a Cabrils (actual municipi d'Aiguatèbia-Talau).